

*Az **S.O.S. Transsylvania!**
szolidaritási mozgalom dokumentumai
(1988. június–1989. szeptember)*

Röplap a Hősök terén 1988. június 26-án tartott demonstrációról

S. O. S. Transsylvania! – S. O. S. Transsylvania! – S. O. S. Transsylvania! – S. O. S. Transsylvania!

„Ne hagyd elveszni...”

Erdély falvai végveszélybe jutottak. Ezer éven át elszántan dacoltak törökkel, tatárral, zsoldos és martalóc hordákkal, tűzzel, vízzel, járvánnyal, éhínséggel, s ím e boldogtalan békeidőben szemünk láttára végeznek velük a buldózerek... Akinek hite, hazája, reménye, embersége maradt még e világban, nem nézheti tétlenül e gyalázatot. Hallgassanak el a patrióta frázisok, a sopánkodás, a nemzeti önsajnálát erőtlen szavai. Tragédiák óráján mozdulni, tenni kell. Erdélyt nem Trianonban, Párizsban – igazán csak most veszítjük el! El mindörökre, ha tűrjük, hogy e dühöngő diktatúra végső gatteteként magával ragadja a sírba!

A tények: Románia 13 000 falvából 8000-et halálra ítélték. Helyükbe egy ámokfutó terv szerint 5000 „modern agráripari központnak” kellene felépülnie. A romániai szocialista építés alulmúlhatatlan sikereit ismerve e nagyüzemi erődítményrendszer remélhetőleg sosem fog megvalósulni. Ám ez csekély elégtétel, ha a gigantikus program „terepcsináló” részét, e példátlan méretű békebüntényt, Ceausescunak marad ideje akárcsak részben is kierőszakolni. A nagy Nemzetvezető („Conducator”) legutóbbi hisztérikus fellépései nem sok jót ígérnek. A zsarnokok pusztító tébolya határtalan: Néro extatikus agóniája csúcsán Rómát lángba borította – kései utóda, „egyenes ági leszármazottja” vesztét érezvén, most Nagy Romániája végső elromosítását sürgeti. Ha a román sajtónak hinni lehet, már javában folynak az előkészületek, sorra jelölik ki a felszámolandó településeket, hogy az ősszel meginduló rohambrigádok és buldózerek templomaikkal, temetőikkel, történelmi emlékeikkel együtt a földdel egyenlővé tegyék őket. Mindenek előtt Erdélyben, a magyarok, székelyek lakta vidéken: Hargita, Maros, Kolozs, Bihar és Szatmár megyékben, hol sok száz ősi, Árpád-kori települést fenyeget e végzet. Óshonos lakóik, kiket az elmúlt évtizedek kíméletlen asszimilációja sem tudott megtörni, s akik ma már a nemzetiségi folytonosság egyedüli letéteményesei, most tragikus válaszut elé néznek: vagy földjüktől elszakítva, „romanizálva” ipari rabszolgasorba süllyednek ők is, vagy már elmenekült sok tízezernyi társukat követve földönfutóvá lesznek...

E végzetes, e percben felmérhetetlen súlyú csapásnak minden lehető módon elejét kell venni! Tiltakozással, rokonszenvtüntetéssel, bojkottal, embargóval, diplomáciai nyomással, valamennyi hazai és nemzetközi fórum sürgős mozgósításával. Mindezek nélkülözhetetlen eszközök, ámde csak közvetettek. A „kinn a bárány, benn a farkas” csapdáját, az áldozatul kiszemelték bénító izolációját nem oldják fel egycsapásra. Ehhez közvetlen szolidaritásra, helyszíni elsősegélyre, a segíteni akarók személyes jelenlétére és áldozatvállalására van szükség, ma sokkal inkább, mint valaha! Az *S.O.S Transsylvania!* nemzetközi segélyakció ebben látja legfőbb célját, erre hívja fel Magyarországot és Európát minden felelős, tettekész polgárát. S.O.S. – *Save Our Settlements* – Mentsük meg településeinket! Jöjjetek minél többen a helyszínre, hogy békés, demonstratív jelenléttel,

személyes pártfogással és védnökséggel hárítsuk el a katasztrófát földrészünk e fenyegetett szeglete, védtelen lakói felett! Jöjjetek, jöjjetek Erdélybe, ismerjétek meg kiket, miféle pótolhatatlan értékeket fenyegetnek a buldózerek! Romániába ma még majd mindenki bejuthat. Fordítsuk meg a menekülők áradatát, induljon tömeges nemzetközi zarándoklat a pusztulásra szánt vidékekre! Egyéni turistaként, kisebb-nagyobb csoportokban, ki így, ki úgy, vállaljon személyesen is részt a segélyakciókban! Hozzatok gyógyszer, élelmiszert, könyvet, jó szót és reményt – aki eddig még nem tapasztalta, látni fogja, mekkora ínség van ma mindezekben! Családok, baráti társaságok, diákok, ifjúsági szervezetek, város- és környezetvédők, emberjogi aktivisták, vallási felekezetek, vállalkozatok helyszíni misszióra, ajánljatok fel személyes pártfogást egy-egy rászoruló erdélyi család, vagy közösség számára. Művészek, építészek, néprajzosok, művészettörténészek és környezetvédelmi szakemberek, segítsetek menteni, dokumentálni s a világ elé tární a pusztulástól még megmenekült természeti és kultúrkincseket! Válságos helyzetben nem elég tiltakozni, távolról szimpatizálni. A bajbajutottaknak valódi támaszt, szolidaritásunknak erkölcsi hitelt igazán csak a személyes jelenlét, a közvetlen segítség adhat.

Mindez fokozott mértékben igaz az anyaországi s az emigráns magyarságra, mely egy széleskörű nemzetközi segélyakció élesztő kovásza, s magától értődő legfőbb bázisa kell legyen. Az a határokat nem ismerő lelkes segítőkészség, amely az elmúlt hónapokban az Erdélyből jött menekültek iránt megnyilvánult, nemzeti összetartásunk reményteli tartalékaikat sejteti. De lássuk be: amit eddig tettünk, mulasztásainkhoz képest csekélység, legfeljebb történelmi adósságunk töredékét róttuk le vele. A menekültek, akárhogy is, a helyünkbe jöttek, s így emberi, honfitársi kötelezettségünket teljesíteni nem került túlzott áldozatunkba. Ma ennél sokkal többre volna szükség! Elé kell mennünk a fenyegetésnek, épp azért, hogy a kétmillió romániai magyar kisebbség ne váljék pusztán „menekültügyi problémává”. Ehhez pedig – újra és újra ismételjük – e percben nekünk kell hozzájuk elmenni, értük és mellettük szülőföldjükön is kiállni!

Mire van leginkább ma szükség? Mindenek előtt adatokra, megbízható információkra, a papíron már négy-öt éve tervezett faluromboló, nemzetiségfelszámoló kampány részletes ismeretére. Tudnunk kell, mely vidékek, települések vannak a legnagyobb veszélyben, hol fognak először megjelenni a lánctalpas földgyalugépek. Az őszi betakarításig, remélni lehet, még nem történik semmi. Azon legyünk mindahányan, hogy azután se történhessék! Egy váratlan mértékű „idegenforgalom-növekedés” ügyünket többszörösen is előmozdíthatja. A veszélyeztetett helybeliek közvetlen lelki és anyagi támogatásán túl, akadályozná az előkészületeket, s a demonstratív nemzetközi jelenlét elbizonytalaníthatja a korrupcióra, léhaságra mindenkor hajlamos helyi hatóságokat. Ne feledjük: e percben minden haladék, késleltetés százak és ezrek otthonát, egzisztenciáját mentheti meg! Romániában ma az emberek túlnyomó többsége (s ez alól a pozícióban lévők zöme sem kivétel!) a Ceaușescu-uralom túlélésére vár, kíméli erőit, vegetál. Ma már egyre ritkább a harcos lojalitás, az előirányzott programok és normák végrehajtásában tanúsított hivatali túlbuzgóság. Szabotál az egész ország. Természetesen a diktatúra jól táplált, kiváltságos erőszakapparátusát – főként a nacionalista gyűlöletszítás mai légkörében – nem lehet számításán kívül hagyni. Ezért is minden segítséget, akárcsak eddig, az erdélyiek érdekével, akaratával összhangban, személyes biztonságuk legkisebb kockáztatásával kell megadni. Az incidenseknek, provokációknak lehetőleg elejét kell fenni, a helyiek közül senkit sem szabad nyílt ellenállásra, szervezkedésre bízni!

A bátorság próbája, nyílt erőszakba ütközve, sajnos e nélkül is előállhat. Ez esetben kel­lő lélekjelenléttel, békés eszközökkel, de határozottan oltalmazzuk meg a rászorulókat!

Erősen hisszük, hogy ilyen határhelyzetekre nem kerül sor, s hogy e végzetes fenye­getés végülis nem válik valóra. Mindenesetre az *S.O.S. Transsylvania* időről időre tájékoz­tatni fogja a hazai és nemzetközi közvéleményt, akármi történjék. Sorait szakértőkkel s tekintélyes nemzetközi védnökséggel megerősítve mindent elkövet majd a mentőakci­ók sikeres összehangolása, az érkező külföldiek kellő felvilágosítása és kalauzolása érde­kében. De ne várjunk egymásra! Először, vagy sokadjára – induljunk el! Tegyük hitet aktív jelenlétünkkel a magyarság valódi, oly sok vészhelyzetet kiállt összetartozásáról! S ha majd példánk más nemzeteknél is visszhangra talál, mind együtt arról, hogy közös hazánk, Európát többé semmiféle barbárság el nem ragadhatja tőlünk!

[*Nóvé Béla*]

(A felhívás szövegét az S.O.S. Transsylvania önkéntesei angol, francia, olasz, német, lengyel, holland, svéd, finn nyelvre lefordítva számos laphoz és szervezethez eljuttatták.)

*

Lech Walesa szolidaritási távirata az S. O. S. Transsylvania aktivistáinak

(Elhangzott a Hősök terén tartott 1988. június 26-i demonstráción)

Minden népnek joga van saját nemzeti, kulturális és vallási önállóságához. Csodálat­tal adózom ügyüknek, és támogatom harcukat testvéreik, az erdélyi magyarok jogaiért.

Lech Walesa
a Szolidaritás Béke Nobel-díjas vezetője

*

Részletek egy a tüntetés délutánján készült rádióriportból

*(Múltidéző – jelenidejű történelmi magazin, Kossuth Rádió, 1988. július 6.
A riporter – Mihancsik Zsófia:)*

És most hallgassuk meg azok véleményét, akik – amolyan baráti társaságként – évek óta rendszeresen segítik az erdélyieket. Az interjúkhoz két dolgot szeretnénk előre bocsátani. Az egyik, hogy ezek az emberek eddig is rendszeresen jártak Erdélybe, és ezután is szeretnének – ezért nem nevezik meg magukat. A másik megjegyzés: a felvételt közvetlenül a június 27-i, budapesti, mintegy százezer fős tüntetés előtt készítettük.

(Szücs György:)

[...] Arra szeretnék figyelmeztetni, hogy sajnos mi [a romániai településrendezést illetően] csak arra figyeltünk fel, mikor ebből manifeszt ideológia lett, és nem akkor, ami-

kor mindez elkezdődött. Gyakorlatilag évtizedek óta ugyanez folyik. Ha valaki végigmegy Bánffyhunyadi, [azt látja, hogy] a fele lakótelep, s a régi városból maholnap csak a templom marad. Ha megnézi Kolozsvárt, ott is egy hatalmas lakótelepi gyűrűben van már a történelmi városmag – már amennyi megvan belőle. És hogy ne nagyon éljük bele magunkat a mostani szituáció egyedüliségébe, csak el kell menni Székesfehérvárra, el kell menni Veszprémbe, ahol ugyanezeket a városképeket látjuk viszont. Kicsit talán el kellene gondolkodni azon, hogy is van ez...

(Tódor Albert:)

Én azt gondolom, hogy ami Romániában készül, az nem most kezdődött, és ez az egész faluromboló hisztéria csak látványos következménye egy olyan politikának, ami elég hosszú ideig azt érezhette, hogy senki se mondja neki: ezt nem lehet csinálni. Ez a terv már akkor is megvolt, amikor Magyarország mélyen hallgatott, csak éppen most vették elő. Hogy egész pontosan miért, azt én nem tudhatom, mert irracionális, amit [Romániában] csinálnak, de a falurombolás nem új. Konkrét megvalósítása kevésbé látványosan, úgy, hogy közben sehol egy szót sem szóltak róla, már vagy húsz éve, negyven éve folyik. [...] Itt politikai lépésre lenne szükség, és politikai lépést egyelőre nem tapasztalunk se Magyarország, se mások részéről – talán csak egyedül a nyugat-németek kivételével....

(Szécsi Tamás:)

Nekem az a véleményem, hogy jelen pillanatban a magyar államapparátus ez ügyben teljesen tehetetlen. Úgy érzem, hogy a nyugati országok részéről sokkal nagyobb nyomás nehezedik a román vezetésre. [...] Mert e pillanatban teljes politikai örület van Romániában. [...] Úgyhogy ez a tüntetés szerintem azért indult el, ösztönösen, mert a jelenlegi [magyar] vezetésnek fel kell hívni a figyelmét, hogy ebben az országban tíz millió ember él, és ebből a tíz millióból vagy nyolc normálisan gondolkodik ebben az ügyben. És ők e pillanatban, szerintem, ezt a nemzetet kellene, hogy képviseljék. Ezt nekik évekkal, sőt évtizedekkel ezelőtt is meg kellett volna tenni, s most, hogy Romániában megjelent ez a rendelet és elhangzott a [Ceaușescu-] beszéd, már sokkal komolyabb hivatalos lépéseket kellett volna tenni.

(Dévai György:)

Sok bírálat elhangzott a jelenlegi vezetésünkről, hogy mennyire tehetetlen [...], hogy már a tüntetések máshol mind megvoltak, nálunk pedig csak most lehet... [...] Én minden olyan nyitásnak, minden olyan kezdeményezésnek örülök, ami bárminemű demokráciát eredményez. Megéltém ennél sokkal rosszabb viszonyokat, amikor szóba sem lehetett hozni ezeket a kérdéseket. Én is sokat járok Erdélybe, nagyon sok mindent láttam, tapasztaltam. Valóban egy eszelős hatalommal kéne most itt szembeszállni egy európai módra, civilizáltan viselkedő Magyarországnak, ami rendkívül komoly és nehéz feladat. [...] Én a magam részéről a gazdasági embargó mellett nem szavaznék, mert amúgyis mérhetetlen nyomorban élnek [Romániában] az emberek. És ne felejtjük el a románokat! Eddig nem emlegettük csak a magyar falvak pusztulását. De ugyanúgy pusztulnak a román falvak, műemlékek is. Én ömelléjük legalább annyira letenném a voksot, hiszen egy olyan besúgóhálózattal, egy olyan félelmetes erőszakszervezettel áll-

nak ők is szemben, hogy egyszerűen képtelenek most mozdulni, teljesen gúzsba kötve. És csak abban tudok reménykedni, hogy egyfajta párbeszéd meg fog indulni, és belülről sikerül majd megoldást találniak [...]

(Nóvé Béla:)

Azokkal együtt, akik nem most csatlakoztunk ehhez a riadóztatáshoz, hanem sok éve állhatatosan járunk Erdélybe, oda gyógyszer, könyvet, élelmet és minden szükségeset viszünk, nyarainkat ott töltjük közös táborokban az ottaniakkal, és minden módon személyes segítséget próbálunk nyújtani az erdélyieknek, arra jutottunk, hogy igazából ezt kellene most erősíteni... Ezért is gondoltuk, hogy egy független nemzetközi mozgalmat indítunk, aminek egyetlen fontos momentumuma [...], hogy *oda kell menni, ott kell a helyszínen segíteni az embereknek* [...]. Ez most a legfontosabb. Hogy miközben tiltakozunk, ne felejtsük el, kikért is tesszük. Mert erkölcsi hitele igazán csak annak a tettnek lesz, ami személynek szól és ami személyes vállalással vagy akár kockázattal jár. Be kell hát menni [Romániába], vállalva a kényelmetlenséget és minden vegzatúrát, mert ez az ezredrésze sincs annak, amit az ottaniak naponta elviselnek. [...]

Az S.O.S Transsylvania egy még nagyon friss, csak most indult nemzetközi segélyakció. [...] Jelenleg a legnagyobb gondunk, hogy hol találunk olyan helyet, ahol fogadni lehet a főként Nyugatról, de Lengyelországból és máshonnan is jelentkező önkénteseket, akik hajlandóak e misszióra [...] A Bethlen Alapítvány jött szóba, szó volt a HNF Budapesti Bizottságának támogatásáról, a Klubtanács segítségéről is, de egyelőre még nincs biztos helyünk. Pedig enélkül hiába küldtük szét Európa majd minden nyelvére lefordítva a felhívásainkat [...], amíg nem tudják fölvenni a kapcsolatot, s az elemi információkkal sincsenek tisztában. Tehát, hogy egy olyan országban, mint Románia, ahol ezerféle rendelet szabályozza még a levegővételt is, egy külföldi hogyan utazhat be, mennyi pénz kell váltania, hol hálhat, kivel beszélhet. És persze az ottaniak személyes védelme is fontos [...], hogy ne kezdjen senki saját szakállára vakmerő akciókba.

A mozgalom transzparensé a Magyar Nemzeti Galériában „A változás jelei” címmel rendezett, 1990-es kiállításon.

Nyelvszakosok!
Az S.O.S. TRANSYLVANIA
 segélyszervezet angol, német, holland,
francia és más nyugati nyelveket jól
beszélő önkénteseket keres alkalmi
tolmácsnak és vezetőnek Erdélybe
utazó nyugati segélykonvojok, újság-
írók, politikusok, emberjogi aktivisták
stb. mellé. (Ez esetenként honorárium meg-
biztatást is jelenthet.) Jelentkeztek: 44-44-788

Felhívás az ELTE bölcsész karának
 félemeleti hirdetőtábláján

*

A Magyar Katolikus Megújulás Kisközösségeinek felhívása

Az S.O.S. Transsylvania Nemzetközi Segélyakció felhívásához csatlakozva a Magyar Katolikus Megújulás Kisközösségei kéréssel fordulnak a magyar egyházhoz, hogy a létében veszélyeztetett erdélyi magyar kisebbségért, csatlakozva más testvéregyházak hasonló kezdeményezéseihez, tartsunk közös imnapot 1988. augusztus 15-én és 20-án. E napokon tartsunk minden magyar plébániaközösség templomában szentségimádást és végezzünk nyilvánosan közös könyörgést. Ajánljuk fel e napokon közös (szabadon választott) önmegtagadásunkat, bűnbánatunk jeléül a romániai magyarságért, nemzetünk jelenéért és jövőjéért.

A politika-, az emberi szolidaritás eszközeinek használata mellett, nekünk keresztényeknek nem szabad megfeledkeznünk – Jézus ígéretei alapján – a hit, az imádság erejéről sem. Magyar szentjeink példájára, országunk veszélyhelyzetében, legyünk eggyé a könyörgésben és az Istenbe, Mennyei Atyánkba vetett bizalomban. Bőjt- és imnapunk áldozatát tegyük bíboros prímás-érsekünk: Paskai László atya országfelajánló istentiszteletének oltárára.

Az országot újra felajánló istentisztelet vigíliáján augusztus 19-e éjszakáján közös virrasztást és könyörgést tartunk Budapesten a Kassai téri Szent Lélek templomban. Végezzünk hasonló virrasztást ezen az éjszakán más templomokban is...

Kelt: Budapesten, 1988. július 11-én,
 Szent Benedek, Európa védőszentjének emléknapján

a Magyar Katolikus Megújulás Kisközösségei
 és az S.O.S. Transsylvania Bizottság

Együttműködési megállapodás a Fialal Művészek Klubja és az S.O.S. Transsylvania mozgalom között

Az S.O.S. Transsylvania független kezdeményezésre létrejött nemzetközi mozgalom, amely feladatát az erdélyi kulturális örökség sokoldalú kutatásában, dokumentálásában és megismertetésében látja, különös tekintettel a falurombolás által fenyegetett közösség szellemi és tárgyi értékeire. Ennek jegyében mozgalmunk rendszeres (hetenként legalább egyszeri) összejövetelien folyamatosan regisztrálnánk a falurombolási kampány legfrissebb híreit, dokumentumait, megvitátnánk velük kapcsolatos közvetlen teendőinket (helyszíni ellenőrző expedíciók, a nyilvánosság tájékoztatása etc.), hazai és külföldi szakértőket, szolidaritási csoportokat fogadnánk. Egyidejűleg előadásokat, szakmai szimpóziumokat, vitaesteket, dokumentumvetítéseket tartanánk. Az általunk gyűjtött, vagy hozzánk beérkezett anyagokat időről-időre önálló kiállításokon, saját kiadványokban szeretnénk közreadni. Fontosnak érezzük egy alapos szociológiai felmérés (értékrend, jövőkép stb.) készítését a helyszínen, s a magyarországi menekültek körében egyaránt, ezért azt lehetőségükhöz képest minden eszközzel támogatnánk.

A Fialal Művészek Klubjának vezetése és igazgatója a fenti kulturális értékmentő munkát fontosnak és támogatásra érdemesnek találja, ezért azt a maga lehetőségeihez mérten pártfogolja. Az S.O.S. Transsylvania mozgalommal együttműködve szívesen helyet ad alkalmi rendezvényeknek (előadásoknak, kiállításoknak, stb.), s a klub helyiségeit és eszközeit e célra biztosítja. Együttműködésünk minden további gyakorlati kérdéseiről a későbbiekben közösen döntünk.

Budapest, 1988. augusztus 26-án

a Fialal Művészek Klubja
megbízott igazgatója

és

az S. O. S. Transsylvania
Budapesti Bizottsága

*

Romániából kicempészett településlisták – Gyurkó János összeállítása, 1988. szeptember –

(Az x-szel megjelölt falvak lerombolását 1988 nyarán tervbe vették)

<i>Village:</i>	<i>Commune:</i>	<i>Falu:</i>	<i>Községközpont:</i>
Belani	Poian	Bélafalva	Kézdiszentkereszt
Brăduț	Brăduț	Bardóc	Bardóc
Estelnic	Poian	Esztelnek	Kézdiszentkereszt
Filia	Brăduț	Erdőfüle	Bardóc
Lunga	Țirgu Secuiesc	Nyujtód	Kézdivásárhely
Măgherus	Ozun	Sepsimagyarós	Uzon
Ozun	Ozun	Uzon	Uzon
Tălișoara	Brăduț	Olasztelek	Bardóc
Zagon	Zagon	Zágon	Zágon

<i>Village:</i>	<i>Commune:</i>	<i>Falu:</i>	<i>Községközpont:</i>
Aluniş	Mugeni	Székelymagyaros	Bögöz
Armăşeni	Ciucsângeorgiu	Csikmenaság	Csikszentgyörgy
Arvăţeni	Feliceni	Árvátfalva	Felsőboldogfalva
Atia	Corund	Atyha	Korond
Atid	Atid	Etéd	Etéd
Avrămeşti	Avrămeşti	Szentábrahám	Szentábrahám
Baratcos	Lunca De Jos	Barackos	Gyimesközéplek
Becaş	Praid	Békás	Parajd
Bentid	Simoneşti	Bencéd	Siménfalva
Bilbor	Bilbor	Bélbor	Bélbor
Brădeşti	Brădeşti	Fenyéd	Fenyéd
Bulgăreni	Lupeni	Bogárfalva	Farkaslaka
Calonda	Corund	Kalonda	Korond
Cădăciu Mare	Simoneşti	Nagykadács	Siménfalva
Călimănel	Topliţa	Kelemenpatak	Maroshévíz
Călugăreni	Martinuş	Homoródremete	Homoródszentmárton
Chileni	Suseni	Kilyénfalva	Gyergyóújfalu
Ciba	Miercurea Ciuc	Erdőalja	Csíkszereda
Cireşeni	Feliceni	Sükő	Felsőboldogfalva
Cireta	Cirţea	Csikkarcfalva	Csikkarcfalva
Ciucani	Sînmartin	Csikcsekefalva	Csikszentmárton
Crăciunel	Ocland	Karácsonfalva	Oklánd
Cuşmed	Atid	Küsmöd	Etéd
Dealu	Dealu	Oroszhegy	Oroszhegy
Dealu Armanului	Gălăuţas	Szérüsdomb	Galócás
Deşag	Zetea	Deság	Zetelaka
Dirjiu	Dirjiu	Székelyderzs	Székelyderzs
Ditrău	Ditrău	Ditró	Ditró
Făgetel	Frumoasa	Bükklok	Szépvíz
Făgetel	Remetea	Kicsibükk	Gyergyóremete
Fîncel	Dealu	Székelyfancsal	Oroszhegy
Fîntina Brazilor	Corund	Fenyőkút	Korond
Firtănuş	Avrămeşti	Firtosmartonos	Szentábrahám
Firtuşu	Lupeni	Firtosváralja	Farkaslaka
Frumoasa	Frumoasa	Szépvíz	Szépvíz
Ghiduţ	Lăzarea	Güdüc	Gyergyószárhegy
Harghita Băi	Miercurea Ciuc	Hargitafürdő	Csíkszereda
Iacobeni	Plăieşii De Jos	Kászónjakabfalva	Kászónaltíz
Jigodin Băi	Miercurea Ciuc	Zsögödfürdő	Csíkszereda
Jolotca	Ditrău	Ortova	Ditró
Lăzarea	Lăzarea	Gyergyószárhegy	Gyergyószárhegy
Liban	Suseni	Libány	Gyergyóújfalu
Lunca de Jos	Lunca de jos	Gyimesközéplek	Gyimesközéplek

<i>Village:</i>	<i>Commune:</i>	<i>Falu:</i>	<i>Községközpont:</i>
Lupeni	Lupeni	Farkaslaka	Farkaslaka
Moglănești	Toplița	Moglanyst	Maroshévíz
Mugeni	Mugeni	Bögöz	Bögöz
Mujna	Dirju	Székelymuzsna	Székelyderzs
Nicolești	Frumoasa	Csikszentmiklós	Szépvíz
Nicolești	Ulieș	Miklósfalva	Kányád
Nuteni	Gălăuțaș	Nucény	Galócás
Ocland	Ocland	Oklánd	Oklánd
Ocna de Jos	Praid	Alsósófalva	Parajd
Păltiniș	Lupeni	Kecset	Farkaslaka
Pintic	Tulgheș	Péntek	Gyógyótölgyes
Plăieșii de Jos	Plăieșii de Jos	Kászontítz	Kászontítz
Plăieșii de Sus	Plăieșii de Jos	Kászonteltíz	Kászonteltíz
Poiana Tîrnavei	Zetea	Küküllőmező	Zetelaka
Porumbenii Mari	Mugeni	Nagygalambfalva	Bögöz
Praid	Praid	Parajd	Parajd
Răchitiș	Bilbor	Rekkettyés	Bélbor
Remetea	Remetea	Gyergyóremete	Gyergyóremete
Satu Mare	Brădești	Máréfalva	Fenyéd
Satu Nou	Ocland	Homoródújfalú	Oklánd
Simonești	Simonești	Siménfalva	Siménfalva
Sîncrăieni	Sîncrăieni	Csikszentkirály	Csikszentkirály
Sineu	Remetea	Eszenyő	Gyergyóremete
Sînmartin	Sînmartin	Csikszentimre	Csikszentkirály
Sînpaul	Mărtiniș	Homoródszentpál	Homoródszentmárton
Sîntimbru	Sîncrăieni	Csikszentimre	Csikszentkirály
Sîntimbru Băi	Sîncrăieni	Szentimrefürdő	Csikszentkirály
Suseni	Suseni	Gyergyóújfalú	Gyergyóújfalú
Tămașu	Dealu	Székelyszenttamás	Oroszhegy
Teleac	Felíceni	Telekfalva	Felsőboldogfalva
Tulgheș	Tulgheș	Gyergyótölgyes	Gyergyótölgyes
Ulieș	Ulieș	Kányád	Kányád
Valea Uzului	Sînmartin	Uzvölgy	Csikszentmárton
Zetea	Zetea	Zetelaka	Zetelaka
Poiana Făgului	Lunca de Jos	Bükkhavas	Gyimesközéplek
Abud	Ghindari	Székelyabod	Makfalva
Albești	Sighișoara	Fehéregyháza	Segesvár
Apold	Apold	Apold	Apold
Beica de Jos	Beica de Jos	Alsóbölkény	Alsóbölkény
Bezid	Sîngeorgiu de Pădure	Bözöd	Erdőszentgyörgy
Bezidu Nou	Sîngeorgiu de Pădure	Bözödújfalú	Erdőszentgyörgy
Bira	Măgherani	Berekeresztúr	Nyárádmagyarós
Bidireasa	Ibănești		Libánfalva

<i>Village:</i>	<i>Commune:</i>	<i>Falu:</i>	<i>Községközpont:</i>
Cacuciu	Beica de Jos	Görgénykakucs	Alsóbölkény
Cerghizel	Ungheni	Kiscserged	Nyárádtó
Chiheru de Jos	Chiheru de Jos	Alsóköhér	Alsóköhér
Cloasterf	Saschiz	Miklóstelke	Szászkézd
Dala	Apold	Szászdálya	Apold
Damieni	Eremitu	Deményháza	Nyárádremete
Deag	Iernut	Marosdég	Radnót
Drojdii	Magherani	Seprőd	Nyárádmagyarós
Eremitu	Eremitu	Nyárádremete	Nyárádremete
Feleag	Vinători	Magyarfelek	Héjjasfalva
Ghindari	Ghindari	Makfalva	Makfalva
Gornești	Gornești	Gernyeszeg	Gernyeszeg
Habic	Petelea	Hétbükk	Petele
Ibănești	Ibănești	Libánfalva	Libánfalva
Lăureni	Miercurea Nirajului	Kisszentlőrinc	Nyárádszereda
Loțu	Sîngeorgiu de Pădure	Lóc	Erdőszentgyörgy
Măgheruș	Nadeș	Küküllőmagyarós	Szásznádas
Mătrici	Eremitu	Nyárádköszvényes	Nyárádremete
Mihai Viteazu	Saschiz	Szentmihály	Szászkézd
Nădașa	Bieca de Jos	Görgénynádas	Alsóbölkény
Nadeș	Nadeș	Szásznádas	Szásznádas
Oarba de Mureș	Iernut	Marosorbó	Radnót
Petelea	Petelea	Petele	Petele
Pipea	Nadeș	Pipe	Szásznádas
Recea	Ungheni	Hidegaszó	Nyárádtó
Sfintu Gheorghe	Iernut	Csapószentgyörgy	Radnót
Sîngeorgiu de Pădure	Sîngeorgiu de Pădure	Erdőszentgyörgy	Erdőszentgyörgy
Soard	Vinători	Küküllőszárd	Héjjasfalva
Solocma	Ghindari	Szolokma	Makfalva
Țigmandru	Nadeș	Cikmántor	Szásznádas
Torba	Măgherani	Torboszló	Nyárádmagyarós
Urisiu de Sus	Chineru de Jos	Felsőoroszi	Alsóköhér
Vinători	Vinători	Héjjasfalva	Héjjasfalva
Vulcan	Apold	Holkány	Apold

*

Hargita és Maros megye lerombolásra ítélt falvai

Mendemondák, kósza hírek és téves közlések után végre megjelenik a romániai „településszisztematizálás” két dokumentuma. A falurombolási javaslatokat tavaly nyáron a megyei néptanácsok állították össze a miniszterelnök vezetésével 1988. május 7-én létrehozott Területek és Helységek Rendezésének Központi Bizottsága részére. A megyei néptanácsok javaslatai titkos anyagként készültek. A nyilvánosság előtt nem részletezhető, kalandos kerülő utakon kerültek Budapestre 1988 őszén. Feldolgozásuk azonnal megkezdődött. A román nyelvű helységnévsort lefordítva magyar betűrendbe szedtük és összeírtuk az érintett helységekben álló műemlékeket, templomokat. Az így elkészített két táblázat részben eltérő felépítésű, mivel az eredeti román listákat sem azonos szempontok alapján állították össze. A Maros megyei javaslat nem közli a lélekszámot; a Hargita megyeiben több ilyen adatsor is van, de csak az 1966. évi teljes. A Maros megyei falvak lélekszámát az 1956. évi népszámlálás adataiból vettük. (Ez volt máig az utolsó olyan országos összeírás Romániában, amelynek a községi adatsorait publikálták.) Az 1956 óta tartott két népszámlálás után csak megyei összesítések jelentek meg, utoljára 1977-ben. Ekkor Hargita megyében 85%, Maros megyében 44% volt a magyar népesség részaránya.

Hargita megyében ma mintegy 230 település található, a javaslat ezek közül 84-et próbál halálra ítélni. Nem minden település tekinthető falunak, a változatos domborzat, tagolt felszín és kedvezőtlen mezőgazdasági lehetőségek miatt sok az ún. külterületi lakott hely. A megsemmisítésre javasolt települések 40%-a e megyében az elmúlt ötven évben keletkezett, mert a szaporodó lakosság a táj adottságainak megfelelő – nem központilag tervezett – formákban növelte a települések számát. Az új települések közül hatnak a lélekszáma nőtt az elmúlt huszonegy évben, tehát életképes településeket is el akarnak pusztítani, nemcsak „korlátozott fejlődési távlatú” falvakat.

Maros megyében most kb. 480 település van, ezekből a néptanácsi javaslat 256-ot próbál leradírozni a térképről. A 256-ból 138 falu, a többi külterületi lakott hely. Táblázatunk csak a falvakat tartalmazza, mert a feldolgozás elsősorban a veszélybe került műemlékek összeírását célozta. A templomok számbavétele a tervbe vett pusztítás által fenyegetett falvak nemzetiségi arányainak kimutatására is alkalmas: a 152 templom közül 75 magyar, 63 román, 13 német és egy ismeretlen felekezete. A magyar és német templomok közül legalább huszonhat középkori eredetű (vagyis 1526 előtti az első építési periódus).

Romániában a kistelepülések, illetve falvak száma jelenleg 12.891, ezekből 9.138 nem éri el az ezres lélekszámot. A népboldogítónak deklarált, grandiózus ostobaság – amely 7-8 ezer falut akar eldózeroltatni – az egész romániai társadalom létalapját fenyegeti.

Dr. Romlaky Tivadar
[Gyurkó János]

(A veszélybe került műemlékek adatait Gheorghe Anghel, Dávid László, Debreceni László, Entz Géza, Hermann Fabini, Juliana Fabritus-Dancu, Genthon István, Gerencze Péter, Kelen Lajos, Kiss Gábor, Kovács J. István, Kós Károly, Mátyás Vilmos, Orbán Balázs, Tombor Ilona és Varjú Elemér műveiből vettük.)

Falurombolás a Székelyföldön

(Kapu, 1989/5.)

A márciusi *KAPU*-ban megjelent összeállításunkat Kovászna megye veszélyeztetett településeinek listájával folytatjuk. Ezzel teljessé válik a székelyföldi „szisztematizálás” áttekintése.

Kovászna megye nagyjából az egykori Háromszék vármegyével azonos, lakosságának kb. 80%-a ma is magyar. A megye 231.000 főnyi népessége mintegy 130 településen lakik. Ezek közül öt város, 33 nagyközség, 87 falu és öt-hat külterületi lakott hely, illetve szórvány. Táblázatunkban 38 falu szerepel, amelyekben a megye falusi népességének ötöde él. Összeállításunk sajnos nem teljes, a listából kb. tíz veszélyeztetett település neve hiányzik. Az előző közleményhez képest egy további adatsorral bővíthettük a táblázatot; itt megjelenik az egyes falvakban található összes épületek száma is. A listából hiányzó falvak épületeinek becsült számát is figyelembe véve megállapíthatjuk, hogy a barbár „településrendezés” itt kb. 8000 épületet akar lebontani. Ezek összértéke hazai áron közel egymilliárd forint. (Nem véletlenül szerepelt itt az előbb a „lebontani” ige. Az egész népet minden bizonnyal gyűlölő román apparátus e téren is bevezette az energiatakarékosságot: a kijelölt falvakban mindenkinek saját kezével kell otthonát lerombolnia. Előtte természetesen aláíratnak vele egy papírt, amely szerint mindezt önként teszi, sőt ő maga kérte!)

A Torda melletti Aranyosszék kivételével szinte az egész Székelyföld tönkretételének terve fekszik előttünk. A három földolgozott megye összlakossága ma mintegy 1,2 millió lélek. A Székelyföld területénél valamivel nagyobb a három mai megye, ahol az összesített népmozgalmi és demográfiai adatokból 63%-os magyar többség mutatható ki. A romániai magyar kisebbség 40%-a, közel 800.000 nemzettársunk él itt egy tömbben. E települési egység megbontásán immár hetven éve munkálkodik a mindenkori román kormány. A kommunista utópia ama tételében, mely szerint a falu és város közti különbség lényegében eltüntethető, megtalálták a megfelelő végső eszközt, amely nemcsak erre alkalmas: nagyot lehet ütni vele az egyházakra, és szét lehet zilálni a részben még mindig autonóm módon élő, úgy amennyire gazdaságilag is önálló és ellenőrizhetetlen falusi közösségeket.

A félelmetesen gonosz és kártékony terv első jelei az RKP 1967. évi országos konferenciájának határozataiban található meg. A román párt 1972-ben tartott következő országos konferenciája már kidolgozta a városok és falvak rendezését szabályozó törvény irányelveit. Két évvel később a Nagy Nemzetgyűlés megalkotta az 58/1974. sz. törvényt a területek és helységek rendezéséről, amely 1974. november elsején jelent meg a *Buletinul Oficial al R. S. R.* 135. számában. A törvény szerint minden községben ki kell jelölni a beépíthető területet, ahol az összes funkciónak helyet kell találni. (Meg kell jegyeznünk, hogy a romániai szóhasználatban a község – „comuna” – nem azt jelenti, mint nálunk. A község egy nagyobb település és a közigazgatásilag alárendelt kisebb falvak, illetve telepek együttesét jelenti az ottani terminológiában.) A kijelölt területen kívül maradt építményeket mind le kell bontani, és a helyet átadni a mezőgazdaságnak. (Kovászna megyében pl. 3400 hektár területet akarnak „visszanyerni” a beépített területek

29%-os csökkentésével.) A törvény értelmében minden néptanács távlati tervet dolgozott ki a felszámolandó falvak és más, kisebb telepek beépíthető területre való beköltöztetésére. A kijelölt beépíthető területeken kívül tilos új lakást építeni. A még álló épületek számára tilos a villamos hálózat és más közművek bővítése s az útépités. Az itt álló házak tulajdonosainak még épületjavítási engedély sem adható ki. A beépíthető területen kívül eső gazdaságokat átköltöztetik a kijelölt helyre. A törvény 35. paragrafusára szerint a tulajdonos az értesítés kézbesítésétől számított egy éven belül köteles átadni területét a mezőgazdaságnak. A gazdaság „átköltöztetésekor” az állampolgár bankkölcsön formájában anyagi juttatást kap az államtól. Az új házat építő állampolgárnak falun 200-250 m², városban 100 m² terület utalható ki (kb. 63, illetve 28 négyszögöl). Az új lakóépületek a városokban általában öt-, falun kétszintesek lesznek. A kijelölt beépíthető területen kívül eső telket csak öröklés útján lehet megszerezni, mert ezek adásvétele tilos. Az ilyen telkeken álló épületek adásvétele nem tilos, de elidegenítéskor a telek azonnal az állam tulajdonába kerül, s az új tulajdonos földbérleti díjat köteles fizetni az államnak.

A törvény megjelenése után a helyi hatóságok évekig többé-kevésbé szabotálták a végrehajtást. A komolyabb baj 1986-ban kezdődött: ekkor minden megyei néptanács irányelveket kapott a törvény végrehajtásához. 1987 tavaszán szélesebb körben ismertették a „korszerű” irányelveket, és megkezdődhetett a tervezés előkészítése. Ugyanekkor figyelmeztették a megyéket, hogy az új agráripari központokban a rendőrségnek és a mindenható titkosrendőrségnek is új épületeket kell emelni. Az irányelvek a falurombolás első lépéseit is megadták: először az épülőfélben lévő, befejezetlen házakat és épületalapokat, valamint az idős, gyermektelen lakosok házait kell lebontani. Az utóbbiaknak 16 m² (!) alapterületű garzonlakásokat kell kiutalni. A második lépésben a telekkönyvileg rendezetlen, átíratlan épületeket és az ingázó dolgozók lakásait, házait kell elpusztítani.

1988 nyarán elkészültek a megyei néptanácsok „szisztematizálási” javaslatai. Ezeket ősszel a Területek és Helységek Rendezésének Központi Bizottsága átvizsgálta, majd novemberben átdolgozásra és véglegesítésre visszaküldte a megyéknek. Az „ország minden helysége fölvirágoztatásának átfogó és összetett folyamatában” a globális tervezési szakasz 1989 januárjában ért véget. A megyék vezetői ekkor fogadták el a véglegesített rombolási terveket.

Visszatérve adatainkhoz megállapíthatjuk, hogy a hatszáz székelyföldi falu kétharmadát meg akarják semmisíteni. Ez közel 10%-kal magasabb a falurombolási terv országos pusztítási arányánál.

A halálra ítélt székelyföldi településeken 240 templom áll. Extrapolálva e számot azt kapjuk, hogy a falurombolási terv országos végrehajtása során több mint 4500 templomot fognak lerombolni. Helyettük az agráripari központokban egyet sem akarnak építeni. Békeidőben ilyen barbarizmusra még nem volt példa Európában.

Dr. Romlaky Tivadar
[Gyurkó János]

(A műemlékek adatait tartalmazó művek szerzői listáját ki kell egészítenünk. A Kovászna megyére vonatkozó munkák szerzői: Bálint Gyula, Kisgyörgy Zoltán, Kónya Ádám, Keöpeczi Sebestyén József, Magyar Lajos és Székely Zoltán.

Még egy megjegyzés: következő közleményünk Kolozs megyéről készül.)